

УДК: 657.411

ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВОГО ЗАЛУЧЕНОГО КАПІТАЛУ*Ярова Л.Г.*

Розглянуто сучасний стан забезпечення обліку залученого капіталу на довгостроковій основі, визначення його як об'єкту бухгалтерського обліку в сукупності його окремих елементів. Проведено розрахунок суми платежів по банківському кредиту та наведено схему бухгалтерських проводок на прикладі залучення підприємством довгострокового банківського кредиту.

Ключові слова: довгострокові зобов'язання, залучений капітал, банківський кредит, облік зобов'язань, заборгованість

Здійснення ефективної діяльності підприємств, забезпечення їхнього стійкого економічного зростання можливе лише завдяки розширенню джерел фінансування.

Ринкові відносини зумовили пошук нових механізмів фінансового забезпечення діяльності підприємств, оптимізації структури джерел фінансування та повноцінного використання можливостей залучення капіталу. Відсутність ресурсів, необхідних для покриття потреб підприємства, недостатня їх кількість або неможливість їхньої своєчасної мобілізації перешкоджає нормальному перебігові виробничого процесу і уникнути проблем, зумовлених браком власного капіталу, можна шляхом залучення додаткових коштів.

Проте підприємство повинно розпоряджатися залученими коштами та обліковувати їх так, щоб у майбутньому не тільки забезпечити зворотність і збереження грошей, а й одержати додатковий прибуток і забезпечити ліквідність активів у цілому.

Мета статті – удосконалення обліку в процесі залучення капіталу на довгостроковій основі, адже залучення капіталу на довгостроковій основі та ефективне управління ним відіграє важливу роль в забезпеченні економічного зростання суб'єкта господарювання, а облік зобов'язань для користувачів інформації є джерелом, що забезпечує виявлення найбільш ефективних форм та умов залучення позикового капіталу, відповідно до потреб розвитку підприємства.

Короткострокове і довгострокове зобов'язання суб'єктів господарювання являє собою залучений капітал підприємства, який є важливим об'єктом бухгалтерського обліку та елементом визначення фінансового стану підприємства.

Питання удосконалення методологічної основи відображення інформації про залучений капітал в системі обліку вивчають багато науковців, серед яких Бланк І.О., Білуха М.Г., Бутинець Ф.Ф., Василик О.Д., Голов С.Ф., Горицька Н.Г., Завгородня О.М., Ізмайлова К.В., Коробов М.Я., Малюга Н.М., Сопко В.В. та інші.

Розглядаючи залучений капітал з позиції обліку, можемо стверджувати, що весь механізм облікових робіт пов'язаний із залученим капіталом повністю підпадає під облік зобов'язань. Банківські кредити, одержані підприємством, визначені П(С)БО 11 «Зобов'язання» як поточні (короткострокові) і довгострокові зобов'язання.

Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс», зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [2].

Відповідно до п. 5 П(С)БО 11: «зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення» [3].

Бутинець Ф.Ф. трактує: «зобов'язаннями виступає заборгованість підприємства, яка виникає, головним чином, у зв'язку з придбанням товарів та послуг в кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування» [1, с.92].

Сопко В.В. зазначає, що умови визнання зобов'язань підприємства перед іншими суб'єктами господарювання є єдиними як для міжнародної, так і вітчизняної практики [4].

Незважаючи на значний науковий внесок науковців в організацію та методику обліку залучено-

го капіталу підприємств це питання є найбільш дискусійним і потребує подальших досліджень, пошуку нових підходів і напрямів та вдосконалення наявних.

Довгострокові зобов'язання – зобов'язання, які повинні бути погашені протягом більше як 12 місяців, або протягом періоду більшого, ніж операційний цикл підприємства з дати балансу, якщо такий цикл становить більш як 12 місяців.

До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові фінансові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання.

Виникнення довгострокових зобов'язань, як правило, визначається угодою, яка затверджує графік погашення зобов'язання позичальником та порядок сплати ним відсотків, якщо передбачено умовами відповідної угоди.

Основними видами довгострокового залученого капіталу є кредити банків, позики, векселі, облігації, зобов'язання з оренди, відстрочені податкові зобов'язання та інші. Докладно розглянемо облік кредитів банку. Кредит – економічні відносини, що виникають між кредитором і позичальником з приводу одержання останнім позики в грошовій або товарній формі та умовах повернення в певний строк зі сплатою відсотку. Відповідно п. 10 П(С)БО 11 «Зобов'язання» довгострокові кредити банків відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю, яка залежить від умов і виду зобов'язань.

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами ведеться на рахунку 50 «Довгострокові позики». Облік довгострокових кредитів розглянемо на прикладі.

Приклад: підприємство 01.07.2007 року взяло в банку кредит на будівництво цеху для виробництва продукції терміном погашення 2 роки. Умови договору:

- сума кредиту – 100000 грн.;
- ставка відсотка за кредитом – 14 % річних;
- погашення основної суми кредиту і виплата відсотків проводиться рівними сумами один раз на рік в кінці першого року користування кредитом;
- для зарахування суми кредиту банк відкриває підприємству спеціальний судний рахунок, за відповідну оплату в розмірі 130 грн.
- підприємство в якості забезпечення погашення кредиту надає банку в заставу вантажний автомобіль, балансова вартість якого 100 тис. грн.

Підприємство договір застави автомобіля реєструє нотаріально, вартість послуг нотаріуса за видачу довідки про відсутність заборони на вітчуждення транспортного засобу та засвідчення договору застави – 100 грн., оцінка автомобіля в незалежного оцінщика складає 120000 грн., вартість послуг оцінщика – 600 грн., в тому числі ПДВ 100 грн.

В відповідності з договором підприємство використовує автомобіль в господарській діяльності і нараховує на нього амортизацію.

Розрахуємо теперішню вартість заборгованості по довгостроковому кредиту. Слід відмітити, що П(С)БО 11 «Зобов'язання» не включає порядку її визначення, тому для розрахунку щорічної суми платежу по кредиту можна скористатися формулою:

$$A = C_{\kappa} : \frac{1}{(1+i)} + \frac{1}{(1+i)^2} \quad (1)$$

де, C_{κ} - сума заборгованості по кредиту без урахування відсотків (100000 грн.);

i – річна відсоткова ставка (0,14);

Визначимо суму щорічних платежів по банківському кредиту:

$$\begin{aligned} A &= 100000 : \frac{1}{(1+0,14)} + \frac{1}{(1+0,14)^2} = 100000 : \frac{1}{1,14} + \frac{1}{1,2996} = 100000 : (0,87719 + 0,76947) = \\ &= 100000 : 1,64666 = 60729 \text{ грн.} \end{aligned}$$

Графік погашення кредиту представимо в табл. 1.

Таблиця 1

Графік погашення кредиту

Рік	Термін користування кредитом	Сума щорічного платежу, грн. (ануїтет)	В тому числі погашення заборгованості по:		Сума заборгованості на кінець кожного терміну погашення кредиту, грн. (гр.6-гр.5)
			відсоткам за кредит, грн. (14 % за рік)	Основній сумі кредиту, грн. (гр.3 – гр. 4)	
1.	2	3	4	5	6
0.	-	-	-	-	100000
1.	3 01.07.07р. по 30.06.08 р.	60729	14000	46729	53271
2.	3 01.07.08 р. по 30.06.09 р.	60729	7458	53271	0
	Усього	121458	21458	100000	x

Схему бухгалтерських проводок покажемо в табл. 2.

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків з обліку кредитних операцій

№ п/п	Дата	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
			Дт	Кт	
1.	01.07.07р.	Оплачені послуги:			
		- нотаріуса;	377	311	100
		- оцінщика;	377	311	600
		- банку за відкриття рахунку	377	311	130
2.		Віднесена на податковий кредит сума ПДВ з вартості послуг оцінщика	641	644	100
.	02.07.07р.	Віднесена до складу виданих забезпечень заставна вартість автомобіля	05	-	120000
.	04.07.07р.	Перерахована сума кредиту на поточний рахунок підприємства	311	501	100000
.		Віднесена до складу поточних зобов'язань по довгостроковому кредиту, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу	501	611	46729
.	31.07.07р.	Віднесені до складу фінансових витрати по оформленню кредиту, вартість послуг:			
		- нотаріуса;	952	377	200
		- оцінщика;	952	377	500
		- банку;	952	377	130
.		Відображена сума податкового кредиту з ПДВ	644	377	100
.		Списані на фінансовий результат витрати пов'язані з одержанням кредиту	792	952	830

Продовження табл. 2

	01.07.08р.	Погашена частина суми кредиту	611	311	46729
0.		Переведена в склад поточної заборгованості по довгостроковим зобов'язанням частина суми заборгованості по кредиту, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу	501	611	53271
1.		Нараховані відсотки за кредит за 1 рік	951	684	14000
2.		Перерахована сума відсотків з поточного рахунку	684	311	14000
3.	01.07.09р.	Погашена з поточного рахунку сума кредиту, яка залишилась	611	311	53271
4.		Нараховані відсотки за кредит за останній рік користування кредитом	951	684	7458
5.		Перерахована сума відсотків банку	684	311	7458
6.	Липень 2009 р.	Повернено банком підприємству автомобіль в зв'язку з погашенням суми кредиту	-	05	120000
7.	За періодами обліку	Списані на фінансові результати витрати по кредиту банку	792	951	21458

Відповідно Інструкції 291 на забалансовому рахунку 05 відображається заставна, а не балансова вартість переданого майна. Вартість переданого в заставу автомобіля продовжує числитись на підприємстві за балансовою вартістю з урахуванням нарахованого зносу. Підприємство повинно нараховувати амортизацію на протязі всього періоду експлуатації автомобіля, який знаходиться в заставі, за методом і нормами нарахування амортизації встановленими обліковою політикою підприємства.

ВИСНОВКИ

Банківський кредит видається суб'єктам кредитування всіх форм власності на умовах договірних зобов'язань сторін і на основі принципів забезпечення суми кредиту і процентів за кредит заставним майном, строковості, платності, цільового використання.

Кредит, який погашається протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу підприємства, вважається короткостроковим. Якщо термін погашення кредиту більше вказаного періоду, кредит є довгостроковим. Сума одержаного кредиту не включається в дохід підприємства, оскільки в результаті одержання позикових коштів не виникає збільшення активів або зменшення зобов'язань, які обумовлюють зміст власного капіталу (П(С)БО 15 «Доход»). Сума погашення одержаного кредиту не визнається витратами підприємства, активи не зменшуються, зобов'язання не збільшуються, що не приводить до зменшення власного капіталу (П(С)БО 16 «Витрати»). Витрати на оплату процентів за кредит є зобов'язаннями і включаються в склад фінансових витрат в періоді нарахування і не включаються в собівартість продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. / За ред. проф. Ф.Ф.Бутинця. – 5-е вид., доп. і перероб.- Житомир: ПП «Рута», 2003 – 726 с.
2. Положення (стандарт) БО 2 Баланс: Затв. Наказом Міністерства Фінансів України від 31.03.99 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік – 2000.- № 11. - С. 28.
3. Положення (стандарт) БО 11 «Зобов'язання»: Затв. Наказом Міністерства Фінансів України від 31.03.99 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік – 2000.- № 11. - С. 75.
4. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000.- 578 с.